

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Problematika časového odstupu mezi spáchaním trestného činu a uložením trestu

Primárním úkolem trestního práva je předcházení trestným činům. Za tímto účelem normy trestního práva stanovují a upravují sankce za trestné činy. Preventivní funkce trestního práva je naplňována ukládáním trestů a působí jak speciálně na konkrétního pachatele, tak generálně na další potenciální pachatele.[1] Tento úkol trestního práva se pak promítá do ukládání trestů. V případě, že od spáchaní trestného činu žil pachatel po řadu let řádný život, postupně vyprchá potřeba prevenčního zásahu.

Ostatně, právě kvůli tomu, že trest u těchto osob již ztrácí na významu, existuje institut promlčení trestní odpovědnosti. Otázkou však zůstává, jak délku doby uplynulé od spáchaní trestného činu zohlednit při ukládání trestů pachatelům, jejichž trestní odpovědnost ani po uplynutí dlouhé doby od spáchaní trestného činu nezanikla, a to z jakýchkoliv důvodů, včetně jejich dočasné nezdědnosti.

Vůdčí zásada ukládání trestních sankcí je zásada přiměřenosti trestu, ukotvená v § 38 odst. 1 zákona č. [40/2009](#) Sb., trestního zákoníku (dále jen „tr. zákoník“). Ustanovení § 38 odst. 1 tr. zákoníku konkrétně stanovuje, že *„trestní sankce je nutno ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele.“* S tím souvisí požadavek subsidiarity přísnější sankce v § 38 odst. 2 tr. zákoníku, podle kterého: *„Tam, kde postačí uložení trestní sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější.“*

Zásada přiměřenosti trestu je pak konkretizována v § 39 odst. 1 tr. zákoníku, který stanovuje hlediska, kterými se mají řídit soudy při ukládání trestu. Jedním z těchto kritérií je i možnost nápravy pachatele a jeho chování poté, co trestný čin spáchal. Dále mají soudy povinnost přihlédnout k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí život pachatele. Podle § 39 odst. 3 tr. zákoníku soudy při stanovení druhu a výměry trestu přihlédnou kromě jiných faktorů také k době, která uplynula od spáchaní trestného činu. Obdobná povinnost je pak obsažena i v § 125 odst. 1 zákona č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním.

Z výše uvedeného plyne, že zohlednění časového odstupu od spáchaní trestného činu při ukládání trestu odpovídá vůli zákonodárce. Uložit pachateli, který již řadu let nespáchal žádný trestný čin a živil se legálně, trest ve stejné výši, jaký by byl uložen ještě nenapravenému recidivistovi, může být nepřiměřené a v rozporu s požadavkem na subsidiaritu přísnější trestní sankce. Mohlo by se totiž například jednat o pachatele, který změnil způsob života, se spolupachateli přerušil kontakt a zařadil se do společnosti. Dalo by se říct, že se již jedná o „nového člověka“. Trest nepodmíněného trestu odnětí svobody v délce několika let by u takového pachatele mohl být neúčelný, kontraproduktivní, a dokonce by mohl vést k recidivě.

Dodržování zásady přiměřenosti trestu je předpokladem zachování obecných principů spravedlnosti a humánnosti sankcí. Tato zásada je zakotvena i na úrovni ústavního práva, přičemž její existence je odvozována již ze samé podstaty základních práv.[2] Dle § 37 odst. 2 tr. zákoníku nelze pachateli uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce. Tento požadavek má základ v čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle kterého nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému

nebo ponižujícím zacházení či trestu.

V případě uložení nepřiměřeného trestu může dojít k porušení Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen „EÚLP“). Konkrétně by mohlo dojít k porušení článku 3 EÚLP dle kterého *„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“* I Evropský soud pro lidská práva ve své rozhodovací praxi opakovaně upozorňuje na to, že primárním cílem trestů je rehabilitace, nikoliv represe. Trestní politika Evropské unie se ostatně nyní zaměřuje na rehabilitační účel trestu, zejména pokud jde o dlouhé tresty odnětí svobody.^[3]

Pokud od spáchání trestného činu do uložení trestu uplynula delší doba, je potřeba pečlivě zkoumat proporcionalitu daného trestu. Ústavní soud již v minulosti vysvětlil, že při ukládání trestu je nutné zkoumat vztah veřejného statku, který je představován účelem trestu, a základním právem na osobní svobodu. Osobní svoboda je sice omezitelná zákonem, avšak pouze za předpokladu, že jde o opatření v demokratické společnosti nezbytné, a jím sledovaného cíle nelze dosáhnout mírnějšími prostředky. Pro provedení tohoto testu je potřeba zkoumat faktory významné pro posouzení prodlev v trestním řízení a faktory relevantní pro posouzení účelu trestu. Dle nálezu Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04 je pro posouzení účelnosti trestu v první řadě potřeba posoudit individuální prevenci trestu: *„ve světle života, který pachatel vedl od spáchání stíhaného skutku do vynesení rozhodnutí“*. Dále je z hlediska účelnosti trestu potřeba zjistit, zda pachatel skutečně potřebuje výchovu k řádnému životu skrze daný trest, a to vzhledem ke způsobu jeho života v době po spáchání skutku. Za třetí soud musí zjišťovat reálnou účinnost trestu z hlediska generální prevence *„v souvislosti s odstupem od doby, kdy došlo ke spáchání trestného činu“*. Teprve po analýze všech zmíněných faktorů pak lze dospět k závěru, zda omezení svobody pachatele ještě je proporcionální. V předmětném nálezu Ústavní soud po provedení testu proporcionality vyhodnotil, že soudy nižších stupňů požadavek proporcionality nerespektovaly. Konkrétně pak uvedl, že *„Důvodem takové neproporcionality bylo nezohlednění délky soudního řízení, stejně jako doby **uplynuvší od spáchání skutků**, z nichž byl stěžovatel shledán vinným, ze strany jedné a ze strany druhé nezohlednění předchozího a následného života stěžovatele, zátěže plynoucí z délky trestního řízení atd.“*^[4]

Na skutečnost, že při ukládání trestu je potřeba přihlížet i na dobu uplynuvší od spáchání činu, upozornil Ústavní soud i ve své pozdější rozhodovací praxi. Uvedl, že není jeho úlohou, aby předjímal, jaký konkrétní trest či v jaké výši má být a bude pachateli uložen tak, aby byl ústavní princip proporcionality respektován. Obecně však konstatoval, že: *„trestní předpisy znají celou řadu prostředků, jež proporcionalitě trestu vyhovují - jedná se např. o upuštění od potrestání nebo mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, které lze využít tehdy, odůvodňují-li to mimo jiné i okolnosti případu a bylo-li by použití zákonné trestní sazby nepřiměřené, o podmíněný odklad takto eventuálně vyměřeného trestu, až o zastavení trestního stíhání...“*^[5]

Nutno dodat, že dalším důvodem pro zohlednění časového odstupu od spáchání trestného činu do rozhodování o něm je, že v důsledku plynutí času bude oslabena zásada ústnosti a bezprostřednosti jednání před soudem. Je vysoce pravděpodobné, že po uplynutí několika let již nebude možné před soudem bezprostředně provést všechny důkazy, které by soud měl k dispozici záhy po spáchání trestného činu. V důsledku uplynutí dlouhé doby od trestného činu si např. řada svědků už nemusí ani vybavovat události tak, jako předtím.

Časový odstup od spáchání trestného činu do vynesení rozhodnutí o trestu je tak důležitým hlediskem při volbě druhu trestu a jeho výměře. K nápravě pachatele totiž může dojít i bez uložení trestu odnětí svobody. Potrestání pachatele, který od spáchání trestného činu žil desítky let řádným životem stejným trestem, jako pachatele „čerstvého“ trestného činu, se jeví jako nadbytečné a nepřiměřené. Ukládání nepodmíněných trestů odnětí svobody v řadě let jen z represivních důvodů pak zřejmě bude v rozporu se zásadami nejenom trestního, ale i ústavního práva. Napraveného

pachatele totiž může příliš striktní trest vrátit ke starému způsobu života, což by vedlo k další recidivě a mělo opačný následek, než je účelem trestního práva. Při ukládání trestů je proto potřeba mít na paměti zásadu přiměřenosti trestů a provést test proporcionality.

Mgr. Lucia Števiarová,
advokátní koncipient

**sokol
novák
tdpa**

Sokol, Novák, Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s.r.o.

Na strži 2102/61a
140 00 Praha 4

Tel.: +420 270 005 533
e-mail: info@sntd.cz

[1] CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: 2008, 11 s.

[2] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2022, sp. zn. 8 Tdo 71/2022

[3] Dickson proti Spojenému království, č. 37575/04, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4.12.2007, Vinter a ostatní proti Spojenému království č. 66069/09, 130/10 a 3896/10, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9.7.2012

[4] Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04

[5] Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 2009, sp. zn. IV. ÚS 380/09

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)